

Systemisk Lupus Erythematosus

En utmaning för både specialister och allmänläkare

Lars Rönnblom

Seniorprofessor

Institutionen för Medicinska Vetenskaper

Uppsala universitet

Uppsala Akademiska sjukhus

Jäv

AstraZeneca

Bayer

UCB

Biogen

BMS

SLE epidemiologi

Prevalens i Sverige	1:1500
Afroamerikaner, kvinnor	1:350
Incidens	5/100.000
Debut	15-50 år

Varför är SLE en svår sjukdom för doktorn?

Sjukdomen är mycket heterogen i sin kliniska bild
både vid debut och i det fortsatta förloppet

Symtomen kan vara diffusa där allmänsymtom dominerar

Diagnostiska kriterier saknas
vi har klassifikationskriterier (revideras ofta, senast 2019)

Behandlingssvaret varierar och är svårt att förutsäga

Många patienter får CNS påverkan – problem med compliance

Klinik

Allmänna manifestationer

- Fatigue
- Subfebrilitet
- Ledvärk
- Muskelvärk
- Sjukdomskänsla

Ofta beskriver patienten symtom som vid långdragen influensa som inte vill gå över

Klinik SLE –leta fynd och fråga pat

Hud (70%)

- Fjärilsexanthem
- Diskoid lupus
- Solkänslighet
- Sår mun och näsa
- Alopecia areata

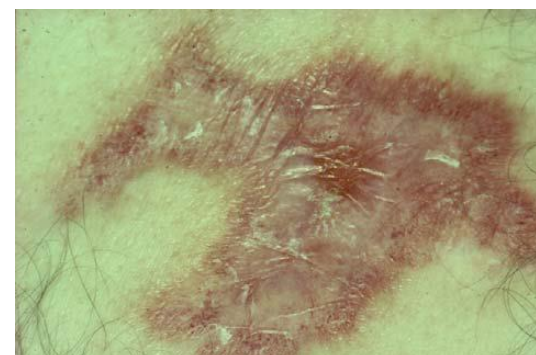
Fjärilsexanthem

Alopecia areata

Subakut kutan LE

Diskoid lupus med ärrbildning

Sår i gommen

Klinik

- Artriter (80%)
  - Icke erosiv, vanligt debutsymtom
- Serositer (Pleurit/Perikardit) (40%)
  - Kolla tidigare sjukhistoria
- Lungemboli/djup ventrombos (fosfolipidantikroppar) (15%)
  - Missfall
- Libman-Sacks endokardit (fosfolipidantikroppar)

Artriter

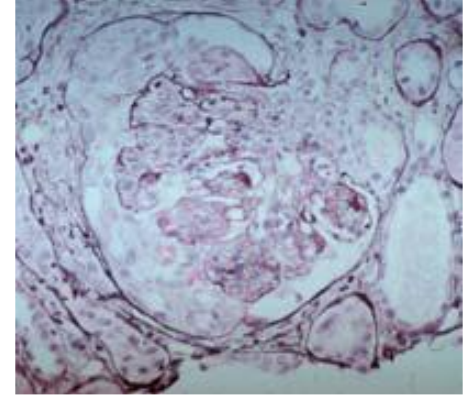

Libman-Sacks endokardit

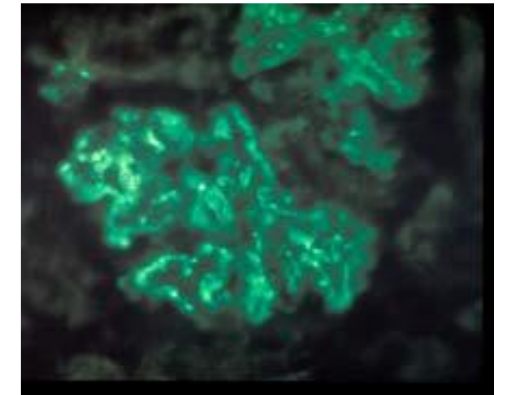
Klinik

Glomerulonefrit (35%)

- Ofta vid diagnos eller under de första åren
- Inga symtom initialt
- U-sticka (vid utredning + vid återbesök)
- Njurbiopsi

Glomerulonefrit vid SLE

Immunkomplex i glomeruli

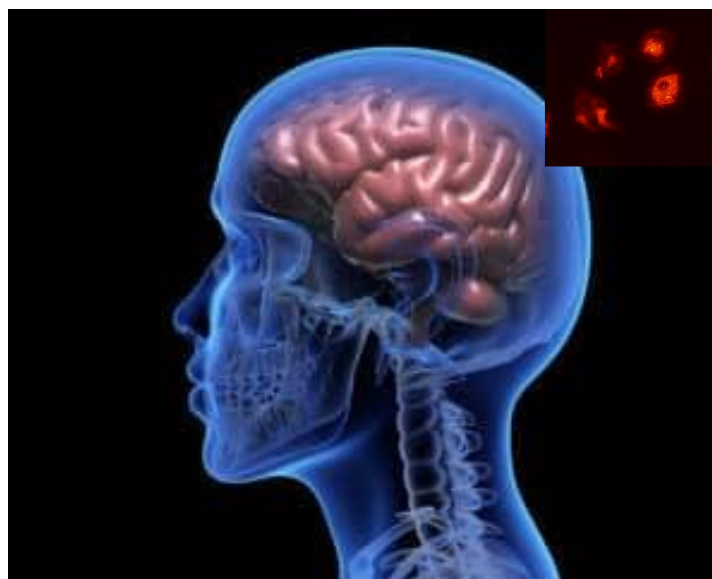

Klinik

Nervsystemet

- Psykos
- Kramper
- Stroke (10%)
- Huvudvärk
- Kognitiv dysfunktion
  - 50%

} 10%

Klinik

Andra manifestationer

- Raynaud
- Myosit
- Vaskulit
- Autoimmun hepatit
- Mononeuriter
- Siccasymtom (sekundär Sjögren)

Lab fynd

ANA	pos 98 %, prediktivt värde 11%
dsDNA	pos hos 60%, hög specificitet, kopplat till sjd aktivitet
SR	normal hos 50%
CRP	normal, om > 60 mg/l misstänk infekt, serosit, artrit el komplikation
Leukopeni	50%
Anemi	30%
RF+	20%

Diagnos SLE ställs när man har

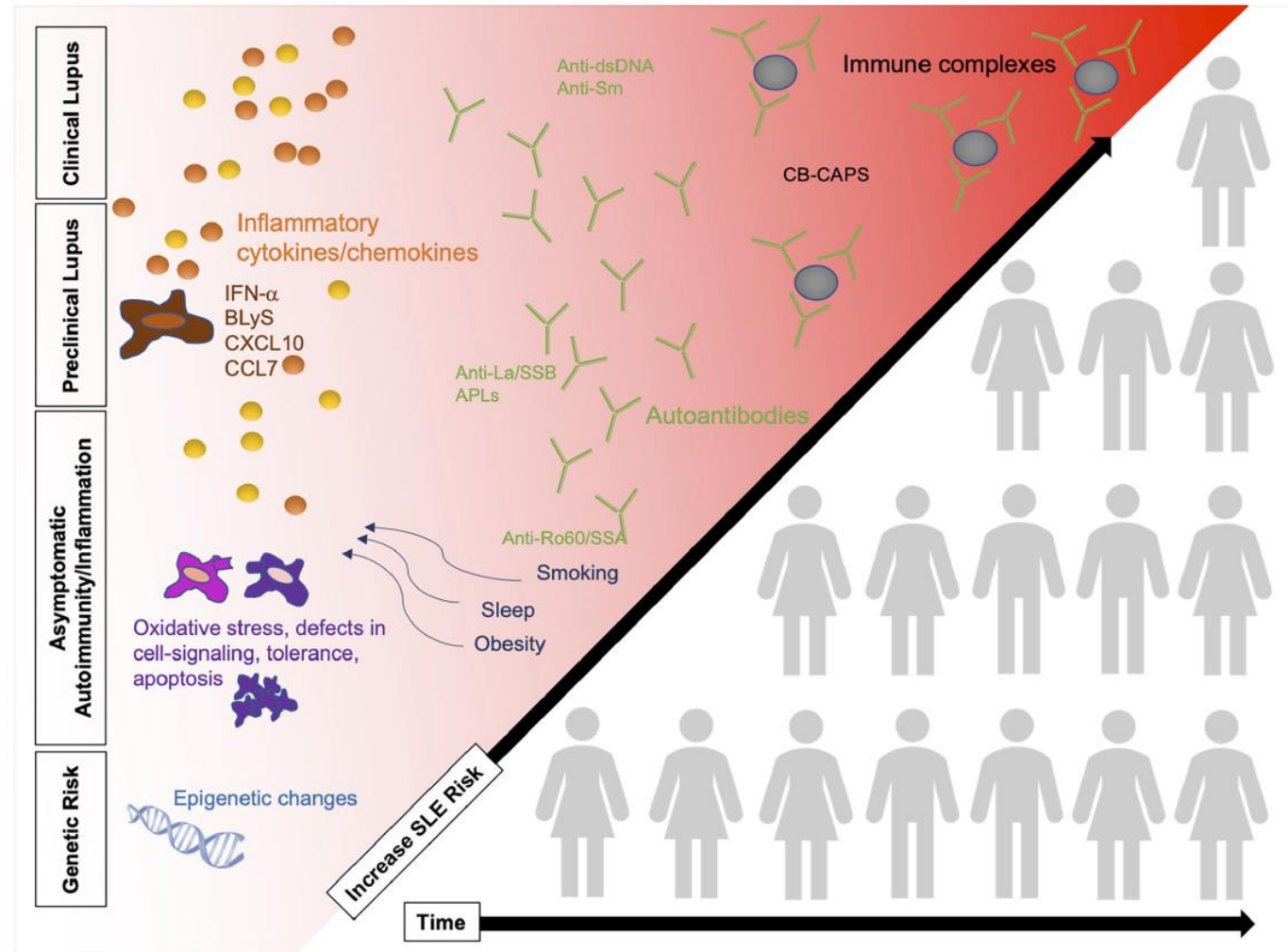
Typisk autoimmune serologi (ANA)

Tecken på systemsjukdom med engagemang av minst två organsystem

Frånvaro av bättre diagnosalternativ

Etiopatogenes

Varför drabbas en individ av SLE?

Genetik

Kvinnligt kön   K/M = 9/1

Familjär förekomst   ~10%

Monozygot konkordans   ~25%

Vanligare hos icke-Europeer, svårare sjukdom

Genetik

Idag > 300 gener robust associerade till SLE

1. Ovanliga genvarianter med stort genomslag
komplementdefekter (C1q), TREX1
2. Vanliga genvarianter (>1%) med litet genomslag
GWAS, gener inom olika signalvägar
3. Kopietalsvariation, epigenetik, reglerande element

Några praktiska konsekvenser

1. Ökar förståelsen av vilka signalvägar som är viktiga i sjukdomsprocessen
2. Hjälper oss att förklara sjukdomens heterogena klinik
3. Ger uppslag till ny terapi
4. Kan förklara varför traditionell behandling inte fungerar som förväntat

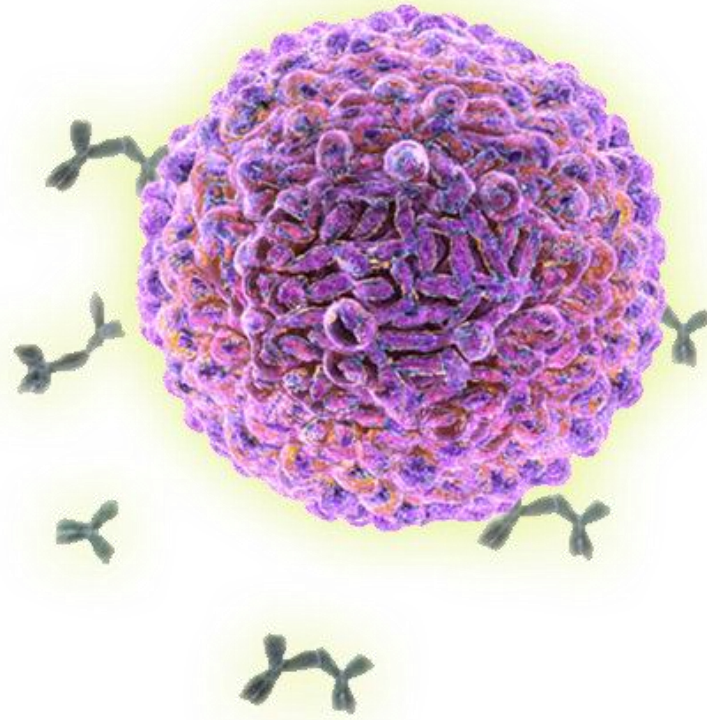
Miljöfaktorer

Sol	UV-ljus (290-320 nm)
Virus	Flera olika virus, (EBV)
Läkemedel	Hydralazin, östrogen, sulfa IFN- α , anti-TNF- α
Föda	Alfa-alfa groddar - alkohol +
Övrigt	Rökning

Immunologi

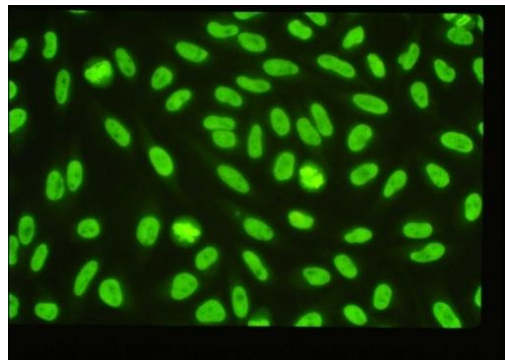
Immunologi

B-cells aktivering med ca 100 olika autoantikroppar
specificitet mot antigen som genereras vid apoptos

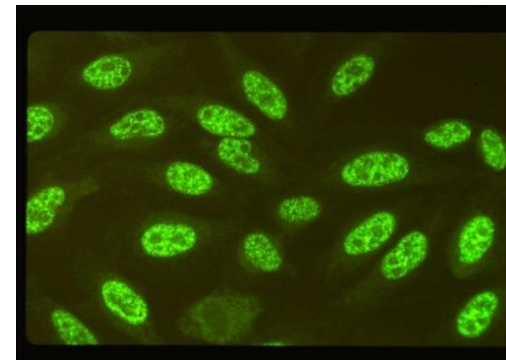

Antinukleära antikroppar (ANA)

- Stor grupp antikroppar riktade mot olika kärnantigen
- SLE 98% positiv ANA
- Positiv ANA ses också vid andra systemsjukdomar
- Olika mönster

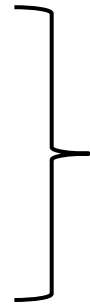
Homogent mönster

Kornigt mönster

Autoantikroppar vid SLE

- ANA (98%)
- dsDNA (60%)
- Sm (14%)
- SSA (40%)
- SSB (20%)
- RNP (25%)

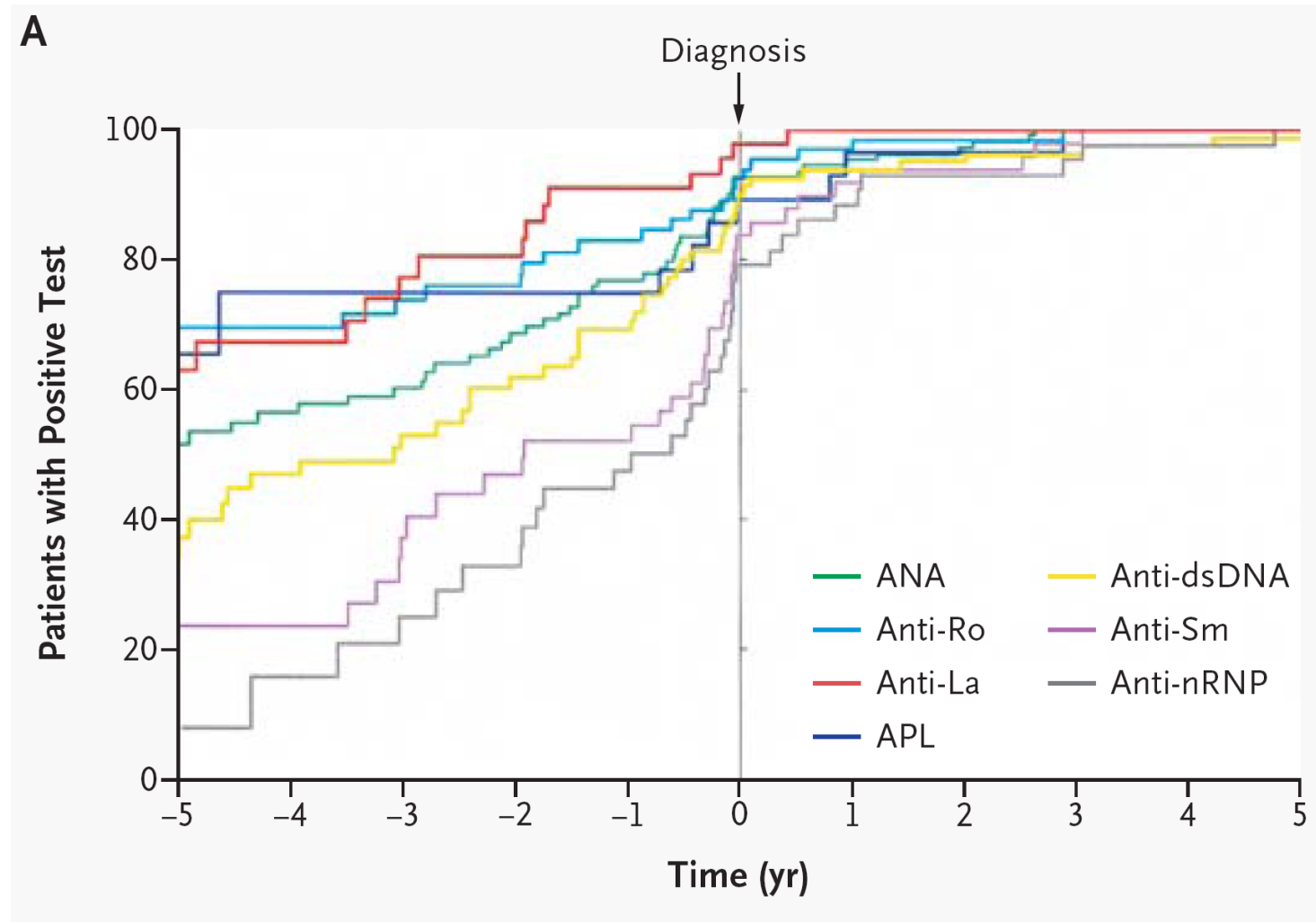

Ingår i klassifikationskriterier
för SLE

ANA = antinukleära antikroppar, dsDNA = antikroppar mot dubbelsträngat DNA, Sm = anti-Smith antikroppar, SSA/B = anti Sjögren Syndrom A/B antikroppar, RNP = antikroppar mot nukleärt ribonukleoprotein.

Autoantikroppar uppträder långt innan klinisk sjuk debut

Immunologi

B-cells aktivering med ca 100 olika autoantikroppar
specificitet mot antigen som genereras vid apoptos

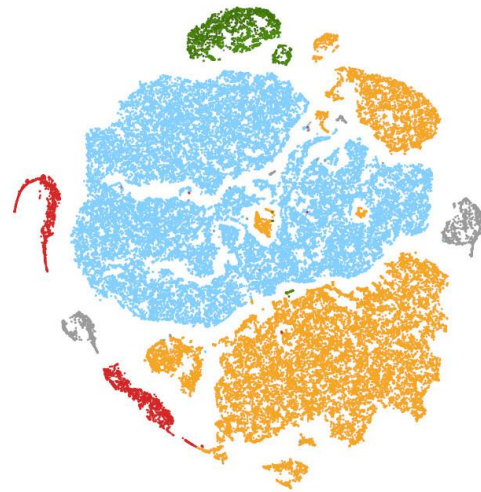
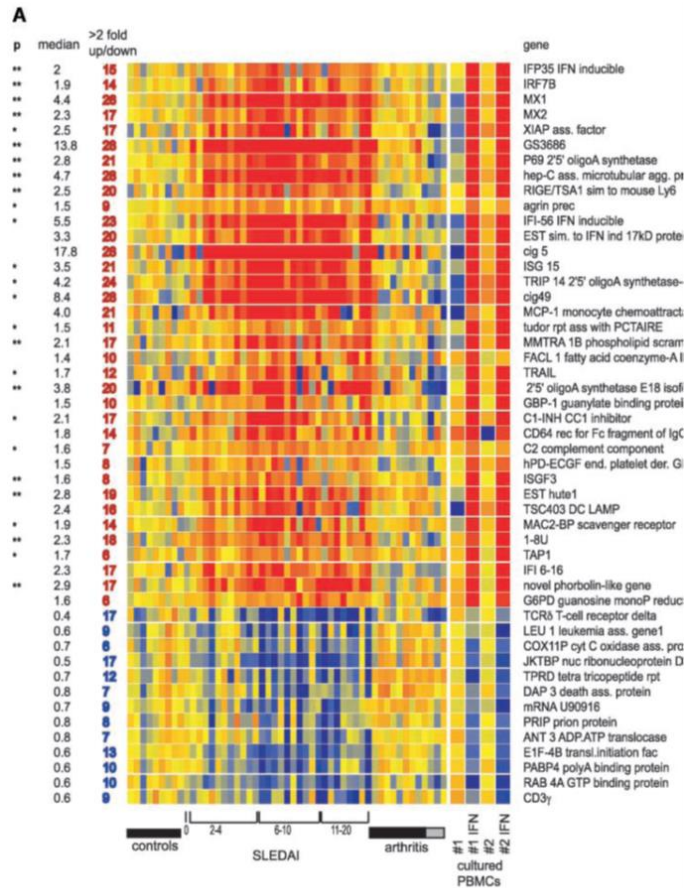
T-cellerna hyperreaktiva, defekt reglering

Monocyter/Makrofager har defekt clearance av
apoptotiskt cellmaterial

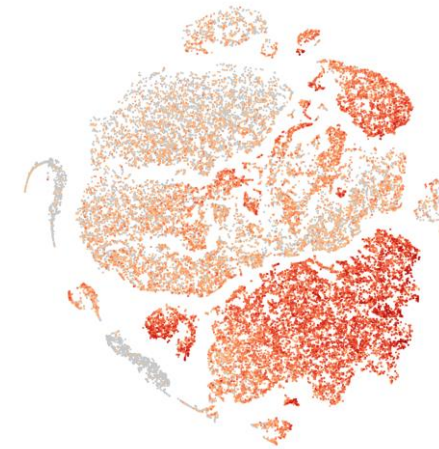
Ökad produktion av flera cytokiner, ffa IFN- α , BLyS, TNF- α
IL-6, IFN- γ , IL-17, IL-21

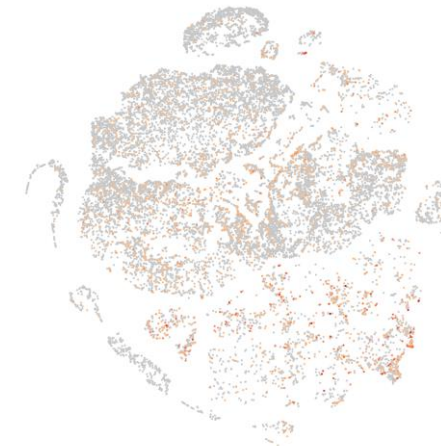
SLE patienter har en IFN- α signatur

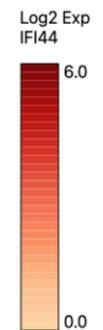
Genuttryck hos enskilda blodceller

SLE patient

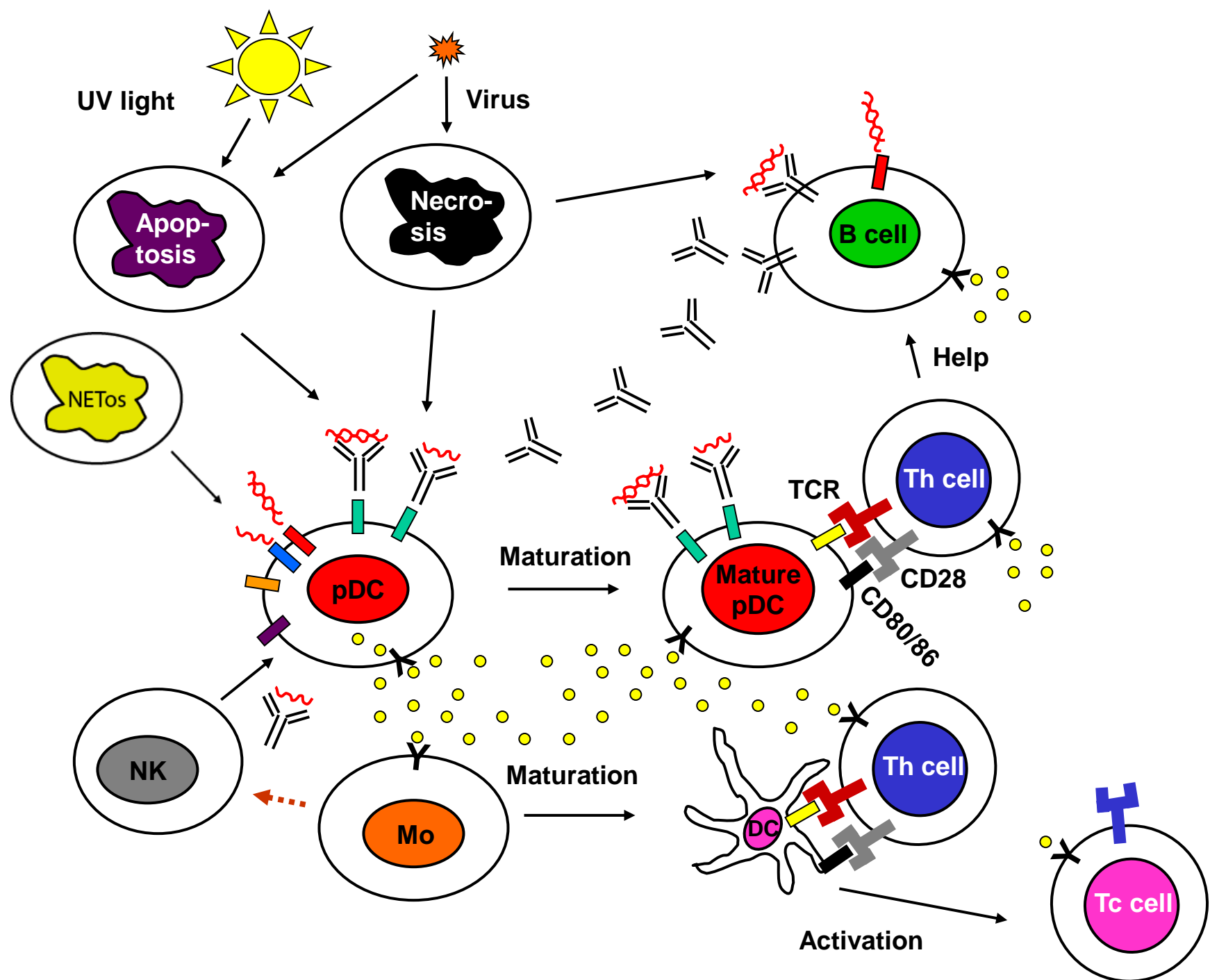

Frisk person

Hur går detta till?

Etiopathogenes

Konsekvenser

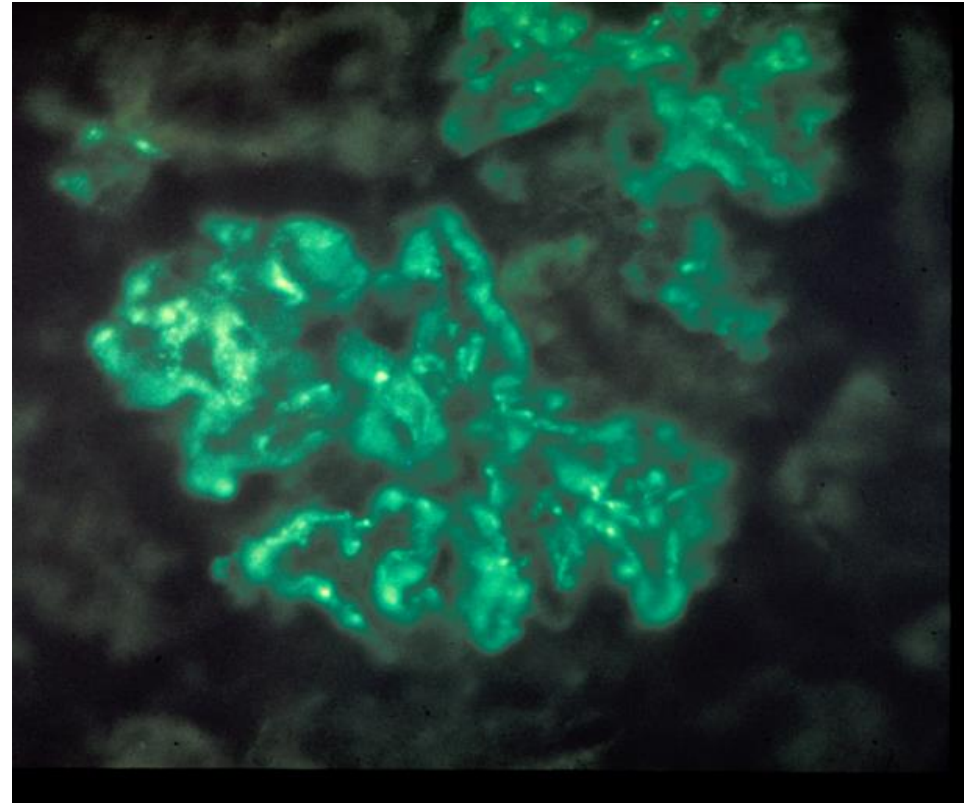
Immunkomplexbildning

Komplementkonsumtion

Vävnadsdeposition

Inflammation, destruktio

Organsvikt

Konsekvenser

Immunkomplexbildning

Fri antikropp

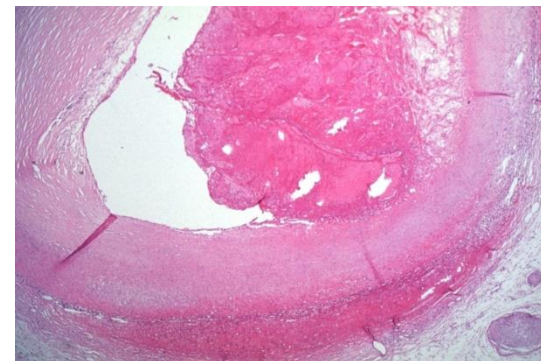
Komplementkonsumtion

Vävnadsdeposition
Inflammation, destruktion

Bindning till protein
Störd funktion

Organsvikt

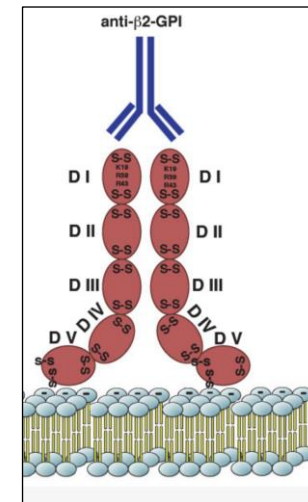
Fysiologisk konsekvens

Antifosfolipidsyndrom (APS)

Vad är APS?

- Autoantikroppar riktade mot fosfolipider och proteiner bundna till fosfolipider
- Antikroppar binder till β 2-glykoprotein I
- Aktiverar koagulationssystemet
- Trombosbildning

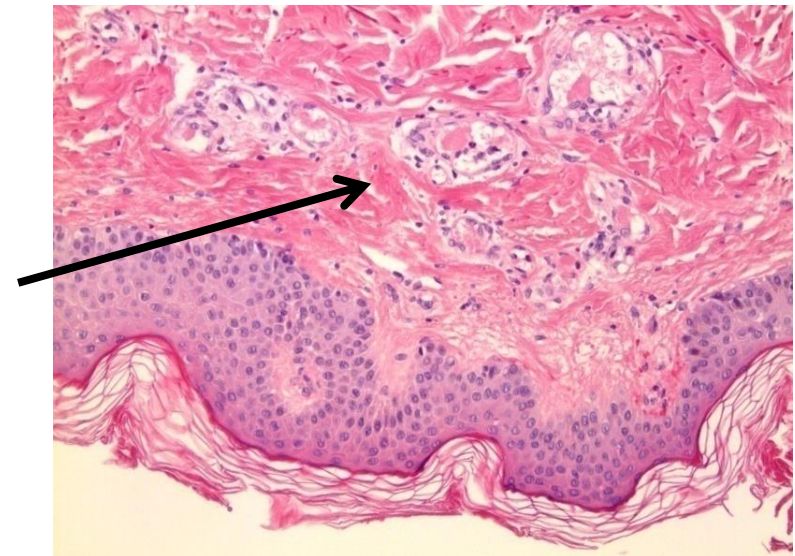

Anti- β 2-GPI binder till proteinet β 2-GPI

Antifosfolipidsyndrom (APS)

- Autoimmun systemsjukdom
  - Primär
  - Sekundär till SLE (20%)
- Tromboser i artärer och vener
  - Tänk på APS hos ung person utan uppenbar riskfaktor
- Missfall
- Spontant förlängd APTT
- Trombocytopeni

Klinik APS

- Övriga manifestationer
  - Livedo retikularis
  - Migrän, epilepsi
  - Trombotisk mikroangiopati (TMA)
  - Trombocytopeni
  - Libman-Sachs endokardit

Behandling SLE och APS

Behandling I

- Information
  - Solskydd- högsta faktorn
  - Sulfapreparat - cave
  - P-piller med östrogen - cave
- Sluta röka
- Graviditet
  - Information om risker/möjligheter. Viktigt att pat är i remission
- Fysisk träning

Behandling II

Organmanifestationer behandlas utifrån svårighetsgrad

Läkemedel

Anti-malariamedel basterapi

Glukokortikosteroider

Cellhämmande läkemedel (azathioprine, mykofenolsyra)

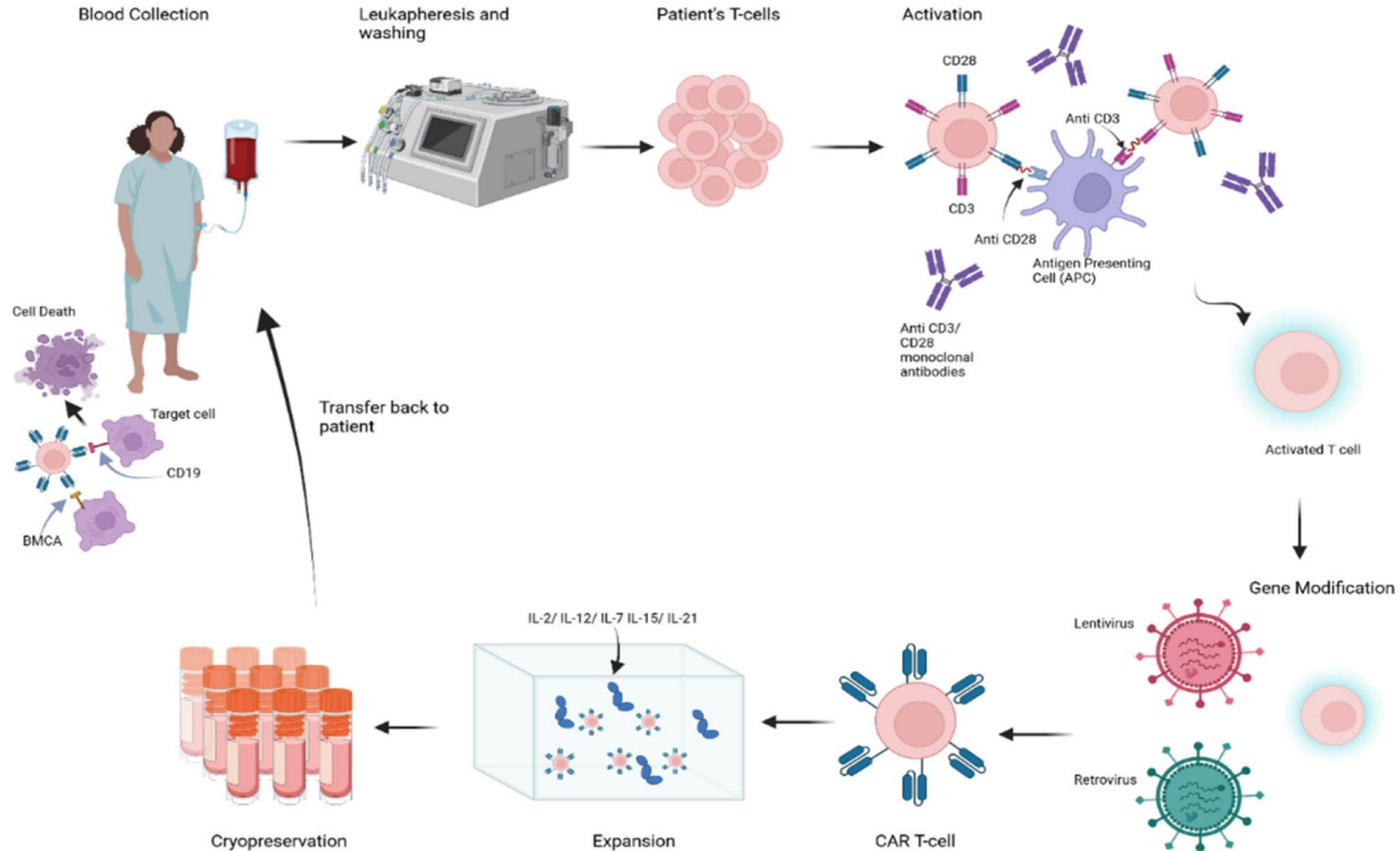
“Cellgifter” (cyklofosfamid)

Biologiska läkemedel (anti-interferon, anti-BLyS, anti-CD20)

Car-T-celler (chimär antigenreceptor)

Car T-celler (chimeric antigen receptor)

The NEW ENGLAND JOURNAL of MEDICINE

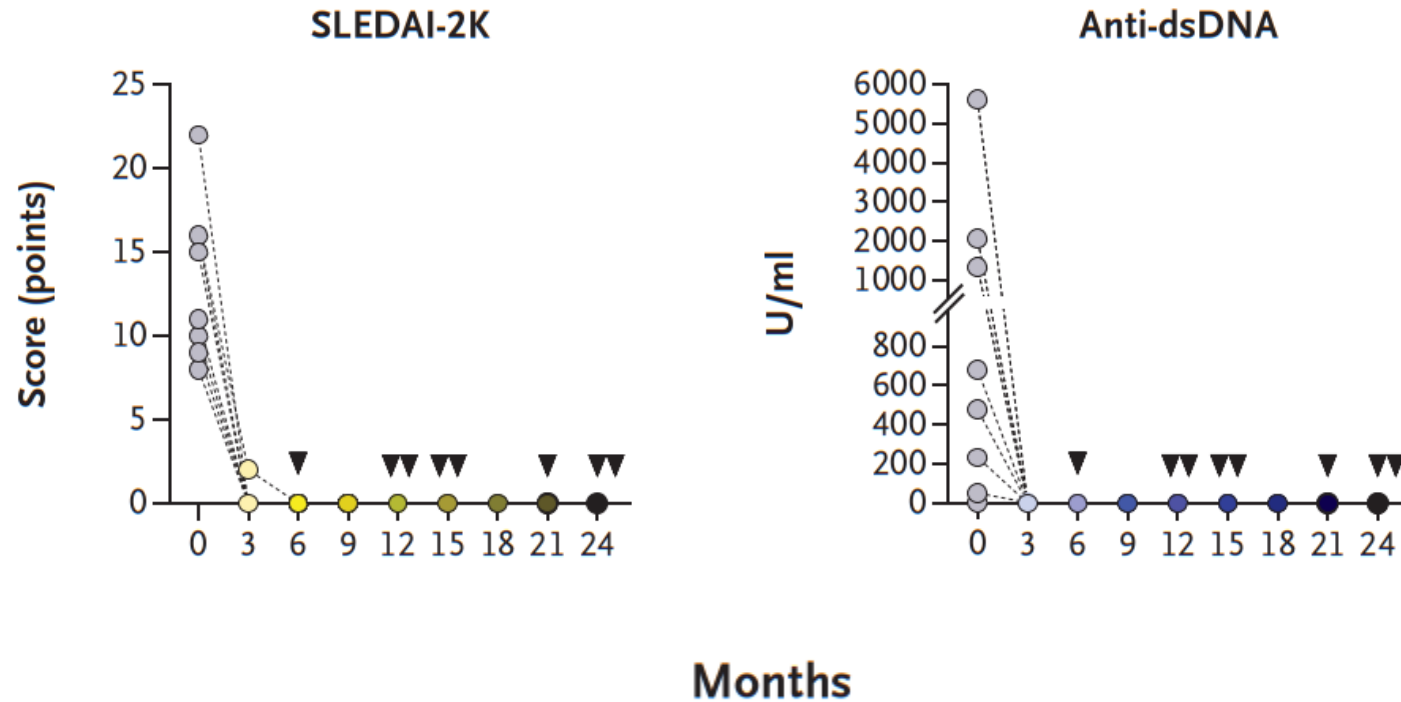
ESTABLISHED IN 1812

FEBRUARY 22, 2024

VOL. 390 NO. 8

CD19 CAR T-Cell Therapy in Autoimmune Disease — A Case Series with Follow-up

B Long-Term Outcomes in Patients with SLE (N=8)

Behandling i praktiken

- Mild sjukdom (hud och leder)
  - Hydroxiklorokin (Plaquenil®) (alla ska ha detta läkemedel)
  - Prednisolon 25-7,5 mg/d
- Medelsvår sjukdom (serosit, hemolytisk anemi)
  - Akut: prednisolon 30-40 mg/d, nedtrappning
  - Azatioprin (Imurel®)
  - Belimumab (Benlysta®) sc/iv
- Svår sjukdom (nefrit, CNS)
  - Akut Metylprednisolon (Solu-Medrol®) iv 3 d, sen prednisolon med nedtrappning
  - Cyklofosfamid (Sendoxan®) iv (induktionsbehandling)
  - Mykofenolsyra (Cellcept®)
  - Rituximab (Mabthera®) iv

39-årig kvinna med terapirefraktära hudutslag

39-årig kvinna med terapirefraktära hudutslag

Behandling med interferonblockad i 5 månader

Behandling III

Beakta och behandla följande tillstånd

Osteoporos – benspecifik beh, kalk och D-vitamintillskott

Hypertoni – särskilt vid njurpåverkan (ACE-hämmare)

Vaccinationer – ej levande vacciner, iö OK

Tänk på att SLE patienter ofta har läkemedel-
överkänslighet, ibuprofen kan ge meningit

Behandling APS

- Waran livslång behandling (ej DOAK)
- Ev. Hydroxiklorokin (Plaquenil®)
- Vid graviditet ges lågdos ASA o lågmolekylärt heparin

Undvik trombogena och kärlskadande faktorer:

rökning, P-piller, hypertoni, höga blodfetter, onödiga biopsier och kirurgi

Uppföljning av SLE patienter

Uppföljning ska ske hos specialist i reumatologi eller kollega med särskild kunskap av sjukdomen

Åb intervall och provtagning anpassas efter sjukdomsaktivitet och organmanifestationer

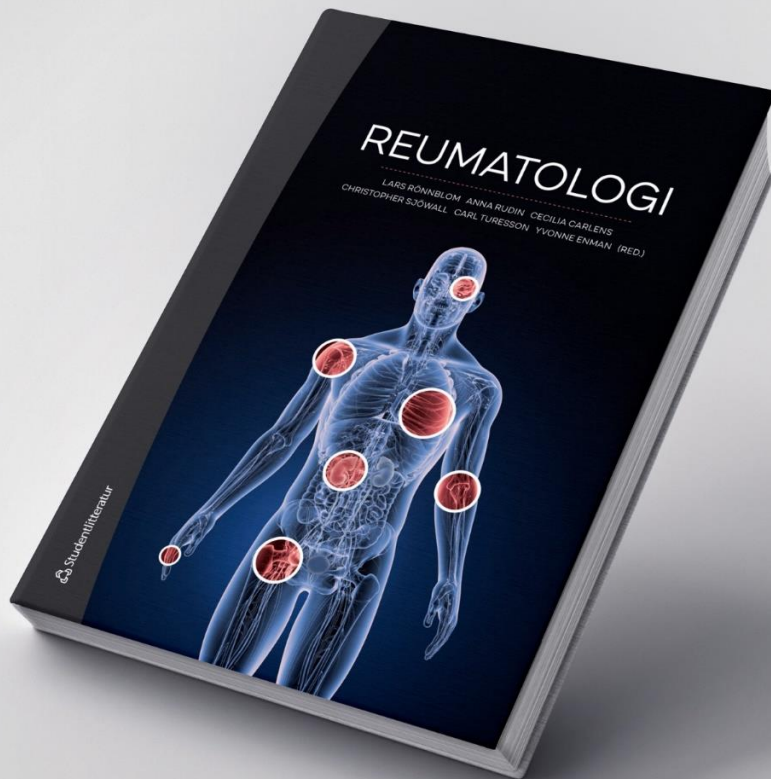
Viktigt att följa upp steroiddosen

Bevaka utvecklingen av eventuell organskada

Prognos

- God prognos, 5-årsöverlevnaden 95%
- Risk för
  - Hjärt-kärlsjukdom (2-3 ggr ökad)
  - Infektioner
  - Osteoporos
  - Organskador (p.g.a. SLE och kortisonbiverkan)
  - Malignitet (lymfom)

Tack för uppmärksamheten

<https://riktlinjer.svenskreumatologi.se/riktlinjer-och-rekommendationer/riktlinjer-for-behandling-av-systemisk-lupus-erytematosus-sle/>